

HET EVANGELIE VAN THOMAS

In 1945 wordt bij de Egyptische plaats Nag-Hammadi in een kruik een aantal papyrusboeken gevonden. Een van de oudste en beroemdste geschriften is het *Evangelie van Thomas*, ook wel het vijfde evangelie genoemd. Het manuscript stamt uit de vierde eeuw maar is een Koptische kopie van veel oudere geschriften. Het bestaat uit oudere en jongere delen, waarbij de kern al rond het jaar 50 moet zijn ontstaan, dus ouder dan de vier evangeliën die wij nu kennen. Het verschil met de Bijbelse evangeliën is dat het geen verhalen bevat over het leven van Jezus maar alleen een lijst met 114 uitspraken, die meestal beginnen met de woorden: 'Jezus zei... '.

Het testament begint met de mededeling: 'Dit zijn de geheimen woorden die de levende Jezus sprak en die Didymus Judas Thomas opschreef'. Door velen wordt deze persoon gelijkgesteld met de apostel Thomas, dezelfde figuur die in het Johannesevangelie wordt beschreven als de 'ongelovige Thomas'. Van de uitspraken van Jezus heeft 30% gelijkenis met die in Marcus, 12% in Matteüs, 7% in Lucas en 9% in Johannes. Deze uitspraken zijn meestal eenvoudiger en kernachtiger en behoren tot een onafhankelijke vroeg joods-christelijke traditie. Het Thomasevangelie bevat de woorden van de levende Jezus: wonderen, lijden en opstanding worden niet genoemd; farizeeën worden nooit als huichelaars gezien.

Een bekende uitspraak is: 'Als jullie verwerven wat in jezelf is zal wat je hebt je redden. Als je het niet in je hebt zal dat, wat je niet hebt, je doden' (Logos 70). Hiermee wordt bedoeld dat als men God wil kennen om in Hem te geloven je deze kennis en dit geloof in je diepste innerlijk moet zoeken. De mens is immers geschapen naar Gods beeld en gelijkenis (Genesis 1: 27-28). Zoals een vader en moeder bepaalde eigenschappen doorgeven aan hun kinderen, zo heeft ieder mens een afdruk van Gods beeld meegekregen. Het ligt in ieder verborgen, ook al zijn veel mensen hier zich niet van bewust.

Jezus zei: 'Als zij die jullie leiden zeggen: Zie, het Koninkrijk is in de hemel, dan zullen de vogelen des hemels jullie vóór zijn. Als zij zeggen: Het is in de zee, dan zullen de vissen jullie vóór zijn. Maar het Koninkrijk is binnenin jullie en buiten jullie. Als jullie jezelf kennen zullen jullie ook gekend worden en zullen jullie weten dat jullie zonen van de levende Vader zijn. Maar als jullie jezelf niet kennen dan zullen jullie in armoede zijn; dan zijn jullie armoede' (Logos 3). De hemel bevindt zich niet in de hoogste of diepste delen van de aarde, maar in de ziel van de mens. Het gaat er om te ontdekken dat we kinderen van God zijn net als Jezus: 'Wie uit mijn mond drinkt zal worden als ik en ikzelf zal worden als hij; en het verborgene zal hem worden geopenbaard' (Logos 108).

Jezus daagt zijn leerling uit of ze wel een juist beeld hebben over de plaats en het tijdstip van het komende koninkrijk van God: 'Zijn leerlingen zeiden tegen hem: Op welke dag zal de rust van de doden (de verrijzenis) tot stand komen en op welke dag zal de nieuwe wereld komen? Hij zei tegen hen: Wat jullie verwachten is gekomen maar jullie herkennen het niet' (Logos 51).

In het evangelie van Thomas vervult Jezus niet de rol van leermeester. 'Zijn leerlingen vroegen hem en zeiden tot hem: Wilt u dat wij vasten? En hoe zullen wij bidden en aalmoezen geven? En welke voorschriften over het eten moeten wij in acht nemen? Jezus zei: 'Lieg niet en doe niet wat je verfoeit, want voor de hemel zijn alle dingen openbaar. Want er is niets verborgen dat niet openbaar zal worden, en er is niets bedekt wat niet zal worden onthuld' (Logos 6). Volgens Matteüs en Lucas

beantwoordt Jezus deze vragen en zegt: 'Wanneer jullie bidden, zeg dan: Onze Vader in de hemel, laat uw naam geheiligd worden...' (Matteüs 6:9, Lucas 11:2). Bij Thomas dienen de leerlingen voor een antwoord zichzelf te onderzoeken. Zichzelf kennen betekent beseffen dat je een goddelijke ziel hebt, een goddelijke vonk die je zelf moet aansteken en brandend houden. Voor iedereen ligt de mogelijkheid open om het woord van Jezus tot zich te laten doordringen en daardoor vereeuwigd te worden.

Het evangelie van Thomas werpt een nieuw licht op het vroege christendom. Volgens de traditie zou de apostel Thomas naar India zijn gegaan om daar het evangelie te verkondigen. Tot op vandaag zijn daar nog steeds Thomaschristenen die zich beschouwen als volgelingen van Thomas.

(De vertaling van de Koptische tekst is van Slavenburg en Glaudemans in *De Nag Hammadi-geschriften*, 2004; Afbeelding: Fragment logos 65; Quispel: *Het evangelie van Thomas*, 2004)
SV

In: *Rondom Johannes*, 2020, jgr. 6, nr. 3.